

A csodaszarvas nyomában (A legszebb ezer vers költészetünk nyolc évszázadából)

Tulajdonképpen csak első rátekintésre furcsa (ha furcsa egyáltalán), hogy a szerkesztő Makkai Ádám szinte ugyanazokat a gondolatokat említi *A csodaszarvas nyomában* világra jöttenek indokául, mint amelyekkel jó hatvan éve Szerb Antal méltatta Szabó Lőrinc *Örök barátaink*-ját. „Szerelemesek mormolták ezeket a sorokat kedvesük fülébe – írta Szerb –; betegeket vigasztaltak velük... Ebben a kötetben benne van az emberiség belső története, a lélek naplója és életrajza.” A nyolc évszázad magyar költészeti kincséből összeállított hatalmas testű antológia bevezetője szerint „jelen esetben »örök barátunk« az olyan magyarul írott vers, amely a kórházi betegágyon eszünkbe jutva megvigasztal [...] vagy az olyan, mely az ezeréves magyar történelem valamely jelentős eseményére emlékeztet. Esetleg első szerelmünket juttatja eszünkbe...” A két kötet belső hasonlósága azért sem meglepő, mivel az idegen nyelvből otthonosított és a magyarból kelteztet igében hangra kapó emberi lélek – Szerb Antal szavaival – „alapvonásaiban ugyanaz ma és ötezer évvel ezelőtt, ugyanaz itt és Kínában”.

Annál feltűnőbb viszont *A csodaszarvas nyomában* bátor – ha nem

hazárd – alcíme: eszerint ugyanis a Makkai-féle antológia éppen ezer legszebb versünknek kínál találkozási alkalmat. A versdag kerekre porciózása, mint akármely hasonló vállalkozás esetében, játék a számokkal. Ami pedig a szépséget illeti, az a szerzők által eleve biztosított; ám hogy mind az ezer vers egyaránt megüti-e a felsőfok mércéjét, egyéni ízlés kérdése. Ennél csalhatatlanabb mérce nem igazolja a szerkesztés arányaira vonatkozó fenntartásainkat sem – ha a kötetnek csupán a klasszikusokat felvonultató fejezeteit nézzük. Innen (ahol a *Népdalok, balladák* után az első műköltő Janus Pannonius, a legfiatalabb Baka István) igazán jelentős név jóformán egy sem hiányzik; legfeljebb egyeseket jobban kiemel Makkai. Ilyen külön hangsúly például Petőfi és Ady. A jártasabb olvasó, akiben él egy bizonyos összetett kép nemzete költészetéről, épp velük kapcsolatban tűnődhet el azon, hogy Petőfi (akárcsak vázlatosan jelenlévő) petőfiségéből elhagyható-e *A gólya*, a *Homér és Osszián*, a *Pató Pál úr* vagy *Az utánzókhöz ars poeticája* („Sas a költés; hol nem járt senki sem / Ó arra indul fennen, szabadon”), s Ady legszebb harmincyolc verse közé hogyan nem fér be a *Kocsi-út az éjszakában*, a *Hunn, új legenda*, *A ló kérdez*, az *Elbocsátó, szép üzenet*, a *Sírni, sírni, sírni*. Vagy ne firtassuk, ki melyik teremtményével bentlakó *A csodaszarvas*... házában?

Mondjuk, hogy így van rendjén, ahogy van; de a mai magyar költészetet kóstitató fejezet valóban nagy fogyatékaikat mi fedezi? Talán nem véletlenül sikeredett oly görbére az *Előszó*ban épp az a mondat, amely a kortársi líra számbavételének módját igyekszik magyarázni. „Az élő klasszikusok közül azok előtt hajtunk fejet – írja a szerkesztő –, akiknek életműve ugyan még befejezetlen, de túlnyomó része már irodalmi kánonunk szerves része, s mint ilyen legalábbis részben befejezettek tekinthető.” A körülményes okfejtés aligha meggyőző, oldani meg végképp nem oldja a minap még köztünk élt Fodor András, Petri György, Orbán Ottó vagy Wass Albert antológiai hiányát. És nem kellő indok a részben sem „befejezettek tekinthető”, de az irodalomtörténeti halhatatlanságra csakugyan jó eséllyel aspiráló életművek teljes mellőzésére. Bizony – hogy csak néhány névre utaljunk –, Rába György, Somlyó György, Csoóri Sándor, Lászlóffy Aladár, Kalász Márton, Ágh István, Tandori Dezső, Gergely Ágnes, Nagy Gáspár nélkül a maiak tablója egyszerűen csonka. Az az egyik költő (például Határ Győző, Juhász Ferenc, Kányádi Sándor, Tornai József), aki az eleveneket képviseli, távolról sem nyújt reprezentatív képet a mai magyar líráról; ha már egyszer idáig, az élők mezejéig futott a csodaszarvas, minden bizonynyal szerencsésebb lett volna, ha a ki-

adó vagy a szerkesztő e tagozatot színesebbre népesítve szab határt a gyűjteménynek.

A csodaszarvas nyomában persze a fenntartások fenntartásával sem kárba veszett igyekezet. Aki a közéletben él, örökérvényű dolgokat olvashat ki belőle; s minél gyakrabban forgatja, annál inkább örülni fog, hogy magyarul olvas.

KELEMEN LAJOS

(*Tinta Kiadó, Budapest, 2002, 1005 oldal, 7420 Ft*)

A könyvember (Magyar írók novellái a könyvről)

A könyvember című válogatás a műfaj szigorú értelmében nem novelláskötet, hiszen az anyag fele, ha nem több, publicisztikai írás. Ily módon a Noran (korábban a Palatinus) tematikus novelláskötet-sorozatának kiemelkedően sokszínű darabjáról van szó. A könyv szerzői többnyire a 20. század első feléből valók: Ambrus Zoltán, Radnóti Miklós, Szerb Antal, Cs. Szabó László, hogy csak a legismertebbek közül említsek néhányat, de becsúszik egyegy Márai- és Pilinszky-írás is. Mint-hogy zömében publicisztikáról van szó, helyet kapott a könyvben Bálint György, akit publicisták nemzedékei